

Rys historyczny stopni harcerek.
hm. Kinga Adamusik

Stopnie harcerek były odzwierciedleniem kierunku pracy organizacji. Prześledzenie ich rozwoju daje możliwość zrozumienia, jak formowała się myśl metodyczna ruchu żeńskiego. Początkowo stopnie harcerek pokrywały się, z niewielkimi tylko różnicami, z systemem stopni harcerzy. Jedne i drugie były dostosowane do wzorów angielskich.

Z czasem (1919 r.) z własną ideą i nazewnictwem, wyodrębniły się stopnie żeńskie. Podkreślały one bardziej niż męskie rangę psychicznego i duchowego rozwoju harcerki.

Etap I - lata 1911- 1924

Rok 1912, stopnie harcerek to:

- 1/ ochotniczka lub młódka
- 2/ wywiadowczyni lub harcerka II klasy
- 3/ harcerka I klasy

Stopnie miały charakter praktyczny, z przewagą wymagań polowych dużą wagę stawiano na wyrobienie fizyczne np. harcerka I klasy musiała obowiązkowo umieć pływać.

Rok 1917 następuje zmiana nazewnictwa na:

- 1/ ochotniczka
- 2/ skautka
- 3/ przodownica
- 4/ harcerka

Zostaje znacznie rozbudowana znajomość historii, tradycji, geografii Polski.

Wprowadza się nowe elementy: oszczędność, opieka nad dzieckiem, prowadzenie rachunków gospodarności, kucharstwo i umiejętność szycia.

Rok 1919 kolejna zmiana:

- 1/ ochotniczka
- 2/ przodowniczka
- 3/ samarytanka
- 4/ Harcerka Rzeczypospolitej

Następuje spolszczenie nazw. Ochotniczka stara się zasłużyć na miano harcerki, przodowniczka charakteryzuje się umiejętnością radzenia sobie w każdej sytuacji. Samarytanka to głównie zagadnienia z ratownictwa, służb społecznych i technik harcerskich, HR to całkowite wyrobienie harcerskie i wysoki poziom sprawności fizycznej. Stopień ten zakłada również konieczność specjalizacji w różnych dziedzinach.

Etap II - lata 1925 – 1935

Próby dopasowane do zaistniałych przemian.

Ochotniczka – stara się zasłużyć na miano harcerki.

Pionierka – stara się osiągnąć jeszcze większe wyrobienie harcerskie.

Samarytanka – stara się żyć po harcersku, można na niej polegać, niesie pomoc innym.

Przewodniczka – prowadzi stałą pracę nad sobą, pełni służbę dla Ojczyzny.

Harcerka Rzeczypospolitej – rozumie całokształt Prawa Harcerskiego postępuje w myśl jego działania.

W praktyce sprawdziły się trzy pierwsze stopnie. Samokrytyczne nastawione dziewczęta starsze nie czuły się gotowe do ich zdobywania.

System mimo trudności w jego wdrożeniu przetrwał 8 lat bez poprawek.

Rok 1933 na łamach „Skrzydeł” (ówczesnego pisma instruktoerek) rozpoczyna się burzliwa dyskusja o stopniach przeznaczonych dla starszych dziewcząt. Zarzuty jakie stawiano obowiązującym regulaminom, to: „*brak jasno sformułowanych wymagań, konkretnego ujmowania zagadnień, raczej dążenia i wysiłki, nie istniejący stan rzeczy.*”

Autorka nowego stopnia wędrowniczki dh. Jaga Falkowska stwierdza, że m.in. „celem dla wędrowniczki ma być poszukiwanie miejsca dla siebie w życiu, próbowanie swoich sił i zaprawianie się w pracy”. Oto cel, a metodą ma być własne wędrownictwo.

Kolejne lata zmian wnosi konferencja instruktoerek na Buczu w roku 1935. To tam zostaje podjęta uchwała o wprowadzeniu stopnia ochotniczki starszej oraz wędrowniczki.

Etap III

Rok 1939

- 1/ Ochotniczka/ starsza ochotniczka
- 2/ Przewodniczka
- 3/ Samarytanka
- 4/ Wędrowniczka
- 5/ Harcerka Rzeczypospolitej

Po 20 latach pracy metodycznej Organizacja Harcerek posiada pełny pięciostopniowy system stanowiący przemyślane narzędzie wychowawcze, zapewniające ciągły rozwój osobowości, wiedzy i umiejętności.

Etap IV- lata współczesne

Rok 1990 zespół instruktorek ZHR wprowadza nowy regulamin.

Trzy pierwsze stopnie przeznaczone dla harcerek młodszych:

- 1/Ochotniczka
- 2/Tropicielka
- 3/Pionierka

Dwa kolejne to kontynuacja stopni w tzw. wieku starszoharcerskim

4/Wędrowniczka

5/Harcerka Rzeczypospolitej

Wymagania na stopnie podzielone zostały na działy: praca nad sobą, tradycja Polski, tradycje harcerstwa, przyroda, życie polowe, sprawność działania, dbanie o siebie.

Rok 1992 zespół instruktorek z ZHP rok założenia 1918 wprowadza nowy regulamin.

Wymagania stopni uporządkowane zostały, podobnie jak w ZHR ciągami tematycznymi w ramach działów: postawa, wiedza obywatelska, kultura, wiedza harcerska, dom, zdrowie i sprawność fizyczna, sprawność działania i łączność, pierwsza pomoc, przyrodoznawstwo, życie polowe, terenoznawstwo, obozownictwo.

Stopień pionierki został zastąpiony nazwą tradycyjną samarytanki.

Ówczesna naczelniczka harcerek hm Małgorzata Rohleder tak pisała do instruktorek

(30.03.1992):

Po raz ostatni proszę o wnikliwą analizę zasad realizacji i programu prób stopni harcerek(..) proponuje przywrócenie tradycyjnej nazwy „samarytanki” w miejsce dotychczasowej „pionierki”. Podkreśliłoby to, że większe znaczenie ma w tej próbie postawa życiowa, niż techniki harcerskie same w sobie, że celem nabywania wiedzy umiejętności jest wykorzystywanie jej w służbie bliźnim .

Stopień HR zaprojektowany został na wzór trzech palców ręki z pozdrowienia, oznaczającego służbę, braterstwo, pracę nad sobą.

Każdy stopień poprzedzał opis idei stopni i rysunki charakteryzujące harcerki na danym etapie rozwoju.

Stopnie wydane w formie książeczki zawierały zasady zdobywania stopni.

O tym, czym są próby na stopnie – jak należy je traktować ?, pisała J. Falkowska

„Próby harcerskie mają wskazać dziewczynie właściwy styl życia, wyrażając tę jedność typu harcerskiego, która znajdzie następnie odbicie w wielości programów. W związku z tym próby muszą być ujmowane jako całość. Nie należy rozważać w oderwaniu poszczególnych punktów ani tworzyć sztucznej ciągłości zagadnień na wszystkich etapach. Jeśli próby mają stanowić niejako symbole harcerskie, w których zawrzeć należy całokształt pożytecznych umiejętności lub elementy uzupełniające braki wychowania, szkolnego, rodzinnego. Wymagania zawarte w próbach to tylko materiał ćwiczebny; niezależnie od typu tego materiału celem będzie zawsze usprawnienie jednostki. Harcerka usprawniona ogólnie okaże się zaradna we wszystkich dziedzinach życia, nawet gdy wymagają one dodatkowego przygotowania fachowego”.